Июнĕн 26-мĕшĕ – Наркоманипе тата саккуна пăсса наркотиксемпе сутă тунипе кĕрешмелли пĕтĕм тĕнчери кун

Наркомани – хăрушă серепе

Пурнăç улшăнсах пырать. Тин çеç-ха наркомани пирки вăл пирĕн пурнăçа нихăçан та килме пултарайман пулăм вырăнне йышăнса калаçаттăмăр. Вăл таçти хулара тĕл пулсан та, ял хапхинчен кĕрес пек туйăнмастчĕ.

Мĕнле лару-тăру-ха ку тĕлĕшпе паян районта? Наркологи пўлĕмĕнче паянхи куна 2 наркоман тата наркотиксемпе тăтăшах усă куракан 4 çын учетра. Тата тупса палăртманнисем миçен-ши?

Çак инкек ытларах çамрăксене пырса тивет. 13–16 çулсенчи шкул ачисене.Ачасем шкул саккинченех эрехпе, пирусра, наркотикпа туслашаççĕ. Ырра вĕренме, тĕрĕс пурнăç патне туртăнма нимĕн те хавхалантармасть вĕсене. Хаçат-журналсенче те актерсемпе паллă юрăçсем наркомансем пулни çинчен çыраççĕ, телевизорпа тĕрлĕрен хăрушă кинофильмсем кăтартаççĕ.

Çамрăксем наркотикпа усă курни çивĕч ыйтусенчен пĕри пулса тăчĕ. Наркотик çыннăн ăс-тăнне хавшатать, кăмăл-сипетне пĕтерет, криминаллă лару-тăрăва йывăрлатать, тĕрлĕрен инфекци чирĕсем сарăлассине вăйлатать. Кусем вĕсем вирус гепатичĕ, ВИЧ-инфекцийĕ тата ытти ерекен чирсем. Тĕслĕхрен, ВИЧ-инфекцийĕ ертнисенчен 75 проценчĕ – наркомансем.

Наркотика пăхăнса тăракансен хăйсен пĕр пеклĕхĕ пур: вĕсен пĕтĕм ĕмĕчĕ, ăнтăлăвĕ наркотик туянма ăçтан та пулин укçа-тенкĕ тупасси. Çакă вĕсен пурнăçĕнчи тĕп тĕллев пулса тăрать.

Наркомание «ерекен» чир те теме пулать. Вăл ытларах ушкăнра сарăлать. Наркоманире хăрататканни вăл – наркотикпа усă куракансем çак япаласăр пурăнайманнине кайран çеç ăнланни. Хăш чухне хăнăху 2–3 уйăхран çирĕпленсе çитет, анчах та хăшĕ-пĕри пĕрремĕш укол тусанах наркотик серепине кĕрсе ўкме пултарать.

Шел пулин те, наркотикпа усă куракансен шучĕ ўссех пырать. Çамрăк çынна наркотикран хăтăлма йывăртарах. Мĕншĕн тесен унăн психики йĕркеленсе çитеймен. Йĕркеллĕ тавра мĕн чухлĕ пĕлменни, илĕртекенни!

Тĕпчевçĕсем çирĕплетнĕ тăрăх наркоманăн вăтам пурнăçĕ – наркотикпа чарăнмасăр усă курма тытăннăранпа 7–10 çул. Çапах та 6–8 уйăхран вилнĕ тĕслĕхсем те пулнă. Ытларах чухне наркомансем ытлашши доза усă курнипе вилеççĕ. Наркотик сутакана çак наркăмăш нумай укçаллă тăвать, çавăнпа та вăл ăна кирек мĕнле майпа та пулин сутма тăрăшать. Малтан тутанса пăхма «ахалех» парать.

Ашшĕ-амăшĕ, сирĕн ачăрсем ăçта вăхăт ирттернине, камсемпе туслă пулнине, миçере киле таврăннине, мĕнле вĕреннине, килтен укçа-тенкĕ, япаласем çухалнине пĕлетĕр-и эсир?

Сирĕн ачăрсем хăйсене мĕнле тытнине сăнаса пăхăрха. Наркотиксемпе усă куракансен çак енсем паларăççĕ:

– кăмăл-туйăм улшăнса тăни;

– ыйхă пăсăлни;

– куç шăрçисем ытлашши пысăк е пĕчĕк пулни;

– аппетит пĕтни е ытлашши нумай çини, ытларах пылак апат-çимĕç енне туртăнни;

– сăлтавсăр хăйне япăх туйни;

– ўсĕр чухнехи пек тыткалани;

– ўт çинче укол йĕрĕсем пулни.

Енчен те сирĕн мĕнле те пулин шиклену çуралчĕ пулсан, врач-нарколог патне каяс пулать. Çын сăмахĕнчен хăрамалла мар. Кун пек чухне малтанах сывалма пуçласан лайăххах.

В. ЕВДОКИМОВА,
районти тĕп больницăри нарколог пўлĕмĕнчи медицина сестри.

Спорт

Олимп çăлтăрĕсем çуралаççĕ

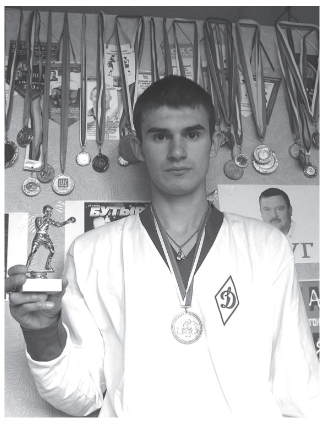

Çапла пултăрччĕ те. Ăна валли районта, республикăра, юратнă Раççейре çамрăксем валли май çитнĕ таран ытларах условисем туса парассипе ĕçлеççĕ. Илер-ха хамăр районах. Малтанхи çулсенче шкулсенче кĕçĕн классенченех ачасене йĕлтĕрпе чупассипе тата çăмăл атлетикăпа аталантарнă пулсан, паян мал туртăмлă яш-кĕрĕм спортăн ытти тĕсĕсенче те Муркаш ятне çĕклерĕ. Çак ыра туртăм татах та çўллĕ аталанăва çитме пулăшасса шанатпăр.

Хамăн çакнашкал шухăшпа нумаях пулмасть бокс енĕпе Раççей спорт мастерĕн нормативне пурнăçланă 19 çулхи Сергей Черкашинпа палăртнă тĕл пулăва васкарăм. Мĕн тетĕр эсир, мана хăйĕн çитĕнĕвĕсемпе мăнкăмăлланнă çамрăк кĕтсе илмерĕ. Ачалăххран тĕппипех уйрălса пĕтмен çамрăк мана хăюсăррăн хăйĕн медальсемпе тулса ларнă кĕтесне иртме сĕнчĕ. Каласу та хăйне евĕр лăпкă шайра иртрĕ. «Эпир калаçма хăнăхман. Пирĕн ринга тухмалла та никампа сăмахламасăр, тренер вĕрентнине асра тытса тата тренировкăсенче пухнă ăсталăхпа хирĕç тăракана çĕнтермелле. Çăмăл мар çакă, анчах ку вăл – спорт. Çакна мана атте ачаран вĕрентрĕ те паян эпĕ ăна хама спорт картлашкипе утма çул уçса панăшăн тав тăватăп. Анне айккалла пăрăнманни тата пирĕн ĕçе ăнланни те – ўсĕмсен çăл куçĕ», – терĕ лăпкă курăннă çамрăк калаçура та хăйне рингри пек çирĕппĕн тытса.

Паянхи Раççей спорт мастерĕ те вун-вун ача пекех спорт çулĕ çине 6 çултах тăнă. Малтан вылямалла, кайран вара – шалтан шала. Сергей асĕнче 13 çул каялла, усăлма тухсан, Муркашра бокс секцине уçнă ашшĕ Сергей Васильевич ывăлне вылямалла Спорт çуртне боксерсен тренировкине илсе кĕртсе алла боксер перчетки тăхăнтартса бокс миххипе пĕрремĕш хут пултарни паян та ĕнерхи пекех куç умĕнче. Çичĕ çулта рингри пĕрремĕш çапăçăва выляса яни вара ачара хаярлăх çуратрĕ: мĕншĕн манăн çĕнтермелле мар, эпĕ чи япăххи-и?

Çирĕп кăмăлла палăрнă ача кăшт вăхăт иртсен хăйĕн виçе категорийĕнче республикăри ăмăртура иккĕмĕш вырăна тухать. Ку ўсĕм ăна хавхалантарса ярать. Пĕрле секцине çўреме пуçланисем йывăрлăхсене парăнса спорт çулĕнчен пăрăнса утрĕç пулсан та, Сергей бокс перчеткине алăран ямарĕ.

2003 çул. Ковров хулинчи «Раççей çамрăклăхĕ» турнир. Çурма финалти хĕрў кĕрешўре 14 çулхи Муркаш каччи пўрне хуçать. Кăмăл лайăх, черетлĕ ўсĕм инçе мар. Кунта вара суран сиксе тухрĕ. Ашшĕне, хăйĕн пĕрремĕш тренерĕпе канашланă хыççăн каччă финалти тытăçăва тухать. Ăнланма йывăр: пĕр енчен пўрне хуçăк, тепĕр енчен çĕнтерў юнашар. Чечен боксерĕпе ирттернĕ кĕрешў хăйĕн ыйвăрлăхĕпе паян те асрах. Судьясен йышăнăвĕпе ун чух очкосемпе Муркаш каччи çĕнтерчĕ, спорт мастерĕн кандидачĕн нормативне пурнăçларĕ.

Çак йывăр кĕрешў хыççăн, 5 çул иртсен, июнĕн 27-мĕшĕнче 19 çул тултаракан Сергей хăйне валли парне турĕ. Çак пулăм Чăваш Республикин кунĕ пирĕн районта иртнĕ май тата райцентрта физкультурăпа спорт комплексне уçнă кун ЧР Президенчĕ Н. Федоров район боксерĕсен ўсĕмне шута илсе Муркашра уçăлнă физкультурăпа спорт комплексне июнĕн 19-мĕшĕнче боксерсен рингне парнелерĕ.

– Тавах Н. Федоров Президента бокс аталанăвĕ çине çапла тимлĕх уйăрнăшăн. Кун хыççăн ăмăртусене те активлăрах хутшăнас килет, – терĕ калаçăва вĕçленĕ май Олимп резервĕсен шкулĕнче вĕренекен, Раççейри чылай регионсенче пулса курма ĕлкĕрнĕ, Украинăра тата Германире ирттернĕ пĕтĕм тĕнчери ăмăртусене хутшăнма вăй-хал çитернĕ Сергей Черкашин-çамрăкки.

Çапла çуралаççĕ Олимп çăлтăрĕсем.

А. БЕЛОВ.
Автор сăн ўкерчĕкĕ.

Республика кунĕнчен

Уяв

Шухăшсен, ĕмĕтсен,
Асра юлнă кунсен
Кĕввине кĕвелет çак уяв.
Кунта килнĕ паян
Ытарми ыр çынсем
Ятлă-сумлă Муркаш
хăнисем.

Куç тулли сăнĕсем,
Чунĕсем кĕмĕлтен–
Юррисем янăрас кăмăлтан.
Епле ырă хăват,
Епле çывăх тăван,
Епле капăр, капмар ман
Муркаш.

Чи хитре сăмахсем
Ман калассăм килет
Кунта килнĕ кашни ыр
çынна.
Каласси ман нумай,
Çырасси те самай,
Вĕçлем пулĕ хам пĕчĕк
сăвва.

Çапах та хушас тетĕп
Тепĕр виçĕ йĕрке,
Ирĕк парăр тархасшăн
мана.
Эсир манăн хăват,
Эсир манăн вăй-хал,
Сирĕнпех ман пуласчĕ
ялан.

О. КЛЕМЕНТЬЕВА.

Хавaслă çу кунĕсем

Усăллă та интереслĕ иртеççĕ

Яланхи пекех редакци почтинче шкулсенчи ĕçпе кану лагерĕсен пурнăçне çутатакан материалсем сахал мар. Ун пирки лагерьсен ертўçисем, воспитательсем, вĕренекенсем калаçа параççĕ.

Москакасси. Лагерь пурнăçĕн пĕр кунĕ – ăна уçнă кун пирки **С.А. КУПЦОВА** аслă воспитатель калаçа парать. Уйрăмах асра юлмалла пулнă вăл. Пĕрремĕш классем те хутшăннă уява. 10 сехет çурăра лагерь пуçлăхĕ О.И. Тарасов аслă воспитательтен рапорт йышăннă. Концерт та, конкурс та пулнă çак кун.

Москакассинчи сывлăхпа кану лагерĕн воспитателĕ **И.Ф. КОЖЕВНИКОВА** вара хăйĕн хайлавĕнче лагерĕн кулленхи пурнăçне çутатать. Интереслĕ мероприятисем сахал мар. Кусем вĕсем юмах каçĕсене шўт кунĕсем, ўкерчĕксен выставкисем, тĕрлĕрен спорт ăмăртăвĕсем, Мăрсак вăрманне çўресси, концерт программисем хатĕрлесси тата ытти нумай интересли.

Сывлăхпа кану лагерĕн аслă воспитателĕ **С.А. КУПЦОВА** хăйĕн тепĕр корреспонденцийĕнче ачасене çак лагерьсене хутшăнтарни вĕсен сывлăхне çирĕплетес енĕпе епле пысăк пĕлтерĕшллĕ пулни пирки пĕлтерет. Çавна шута илсех ĕнтĕ шкулта пĕр ĕçпе кану лагерĕ, икĕ сывлăхпа кану лагерĕ, пĕр профильлĕ экологи лагерĕ йĕркеленĕ. Ачасен канăвне усăллă ирттерессине йĕркелесипе пĕрлех вĕсене куллен йĕркеллĕ апатлантарасси пирки те манса хăварман.

Шомик. Кунта «Улыбка» лагерь ĕçлет. Кунти пурнăç ачасене питĕ килĕшет. Интересли чылай. Кусем вĕсем вăйăсем те, походсем те, ăмăртусем те, конкурссем те. Уйрăмах вара Атăл хĕрне экскурсие кайни асра юлнă. «Фабрика звезд» конкурс та нумайăшна асра юлĕ. Кун пирки пире 4-мĕш класра вĕренекен **Наташа СПИРИДОНОВА** тата 5-мĕш класра вĕренекен **Катя ПЛОТНИКОВА** хыпарларĕç.

Шатракасси. Кунта аслă классем валли ĕçпе кану лагерĕ, кĕçĕнреххисем валли сывлăха çирĕплетмелли лагерь йĕркелени пирки çырса пĕлтерчĕ Шатракассинче пурăнакан **А. ОБРУЧНИКОВ.** Канипе пĕрлех ачасем шкул тавраш‑не илемлетесси-хитрелетессипе те сахал мар тăрăшаççĕ. Шкулта ятарласа «Школа – 2008» клумба йĕркеленĕ. Футбол, шашка-шахмат ăмăртăвĕсем интереслĕ иртеççĕ. Кичем пулма никамăн та май çук.

Атапай. Кунтан харăсах икĕ çыру. Вĕсен авторĕ – шкулта вĕренекен **Оксана САДОВНИКОВА.** Пĕр çырăвĕнче вăл «Хĕвел» тата «Асамат кĕперĕ» лагерьсем тĕрлĕ енлĕ спорт ăмăртăвĕсенче вăй виçни, тепринче вара вĕсем концерт программине савăнтарни пирки хавaслăн пĕлтерет. Чăннипех те интереслĕ лагерьсенчи пурнăç.

Нискасси. Кунта лагерьсем виççĕ. Воспитательсем лагере çўрекенсемпе тĕрлĕрен интереслĕ мероприятисем йĕркеленĕшĕн, вăйăсем, конкурссем ирттернишĕн чунтанах савăннине пытармаççĕ хăйсен çырăвĕнче лагере çўрекенсем **Надя СЕМЕНОВА тата Алена ЕФРЕМОВА.**

Тивĕш. Ку шкултан та пур çыру. Унăн авторĕ вара шкулта вĕренекен **Коля ФЕДОТОВ.** Ăна уйрăмах «Юмах тĕнчине» пулни, «Çамрăк çул çўревçĕсем» конкурс, «Хавaслă старт» тата «Шўтлĕ футбол», ытти спорт вăййисем кăмăла кайнă. КВНа та ачасем çĕкленўллĕ кăмăл-туйăмпа хутшăннă.

Оринин. Çак шкултан килнĕ çыру авторĕ вара сывлăха çирĕплетмелли «Хĕлхем» лагерь ертўçи **Т.Н. МИХАЙЛОВА.** Кунта чи малтанах ачасен сывлăхне çирĕплетессине тĕп вырăна хураççĕ. Кунпа пĕрлех эмел курăкĕсем пухассине, вăрмана экскурсисене çўрессине, шкул территорине тирпей-илем кĕртессине, ăстăна аталантармалли, сывлăха çирĕплетмелли вăййăсем йĕркелессине манăçа кăлармаççĕ.

Сосновка. «Колокольчик» тесе ят панă шкулти сывлăха çирĕплетмелли лагере. 40 ача çўрет унта»,– вулатпăр тепĕр çырура. Унăн авторĕ – **Елена ПАВЛОВА.** С.Г. Никифорова, В.А. Антонова, Н.М. Федорова лагерьти пурнăç кашни ача асĕнче нумайăха юлтăр тесе хăйсенчен мĕн килнине пĕтĕмпех тăваççĕ. Тĕрлĕ мероприятисем ирттернипе пĕрлех ачасем кану лагерĕсен районти спартакиадине тĕпе хатĕрленеççĕ.

Турай. Шкулти «Улыбка» лагерь воспитателĕ **А. СЕМЕНОВА** ачасен канăвĕ усăллă та интереслĕ пултăр тесе мĕнле мероприятисем ирттерни пирки сăмах хускатать. Вăйăсем, конкурссем уйрăмах активлă иртеççĕ.

Çапла, вĕренў çулĕ вĕçленнĕ пулин те, шкулсенчи пурнăç чăрăнса ларманха. Вĕренекенсен чылайăшĕ çак кунсенче шкулсенче йĕркеленĕ ĕçпе кану, сывлăха çирĕплетмелли лагерьсене çўресе ăсталăхне, пултарулăхне, пĕлĕвне ўстерет, сывлăхне çирĕплетет, çĕнĕ вĕренў çулне çирĕп кăмăл-туйăмпа вĕтсе илме хатĕрленет.

В. ШАПОШНИКОВ.

Пĕлтерўсем. Объявления

СПУТНИКОВОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ
от 3500 рублей, тел.: 8-927-666-93-95.
СПУТНИКОВЫЙ ИНТЕРНЕТ. 3-11.

Продаю кирпич: силикатный, красный одинарный М-150, М-125, красный полуторный пустотный М-125, КББ, керамзит, гравмассу, красный половняк.
Тел.: 8-903-358-20-97, 44-20-97. 11-15.

Реализуем: кольца для колодцев ж/б D-0,7м, D-1,0 м,D-1,5 м, крышки, днища к ним, цемент. Услуги манипулятора. Доставка. Тел.: 67-82-52, 8-902-327-82-52. 9-11.

Филиал «Чебоксарский» ООО «Энергобаланс»
Моргаушский участок
требуется
КОНТРОЛЕР
желательно электро-техническое образование
тел. (8-83541) 2-22-64
с. Моргауши, ул. 50 лет Октября, д.23

Общество с ограниченной ответственностью ООО «Чувашчермет» проводит опрос общественного мнения по вопросу размещения производственного объекта по приему, заготовке и переработке лома черного металла по адресу: Моргаушский р-н, д. Москакасы, ул. Московская 54 б, территория СХПК «Передовик».
Предложения и замечания просим сообщить по тел.: 8(83541)2-10-30, 34-2-85, 8-905-341-53-11.

Куплю дом в Моргаушском районе с газовым отоплением до 350 тыс. руб. Тел.: 8-927-851-03-01.

Продаю трактор Т-25А с бульдозерным ножом 1987 г., тракторную тележку РТТ-2 на Т-25, узкорядные колеса с дисками на МТЗ-80 (82), пресс рулонный ПР-180, плуг ПЛН-1-40, ПЛН-2-35. Тел.: 8-905-341-45-24.

ЗАО МСО «МОРГАУШСКАЯ»
реализует керамзитобетонные блоки по цене 42 руб. с доставкой, песок речной, цемент, раствор, бетон.
Принимаются на работу рабочие строительных специальностей, каменщики с оплатой за 1 м3 кладки 1000 рублей, работа в д. Москакасы. Оплата своевременная.
Обращаться по адресу: ЧР, Моргаушский район, д. Юнгапоси, ул. Ягодная, д. 21.
Тел.: 32-2-23, 2-21-29, 2-21-19.

СХПК ПЗ им. Е. Андреева выражает глубокое соболезнование А.М. Магаеву в связи кончиной отца
МАГАЕВА
Михаила Захаровича
проработавшего долгое время механизатором в данном хозяйстве.

Коллектив МОУ «Оринингская СОШ» выражает искреннее соболезнование Алексеевой Т.П., заместителю директора по воспитательной работе, в связи кончиной отца
НИКОЛАЕВА
Петра Николаевича.

Моргаушская районная газета «Çĕнтерў ялавĕ»

УЧРЕДИТЕЛИ:
Министерство культуры, по делам национальностей, информационной политики и архивного дела Чувашской Республики.
Государственное унитарное предприятие Чувашской Республики "Моргаушский издательский дом".

Главный редактор А.И. ТИХОНОВ.
АДРЕС: 429530, Чувашская Республика, село Моргауши, улица Мира, дом 9.
ТЕЛЕФОНЫ: директор-главный редактор - 2-11-36, заместитель главного редактора - 2-12-82, бухгалтерия - 2-11-35, отделы: общественно-политической жизни - 2-12-82, экономики - 2-11-38. Факс: 2-11-36; E-mail: morpress@cbx.ru

Газета зарегистрирована управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по Приволжскому федеральному округу.
Свидетельство о регистрации СМИ ПИ № ФС 18-2329 от 15 августа 2005 года.

Объем 1 усл. печатный лист.
Рукописи не рецензируются и не возвращаются, объемом более 2 стр. не принимаются.
Редакция не несет ответственности за содержание рекламных объявлений.

ИНДЕКС ИЗДАНИЯ: 54822.
Газета выходит на чувашском языке по средам, субботам.
Дежурный по номеру Шапошников В.Л.
Номер подписан 01.07.2008 г.
Время подписания в печать: по графику – 17 час. 20 мин, фактическое – 17 час. 20 мин.
Заказ Тираж 3540.

Номер набран и сверстан в ГУП "Моргаушский издательский дом", отпечатан в типографии ГУП "ИПК "Чувашия": 428019 г. Чебоксары, пр. И. Яковлева,13. Качество печати соответствует оттискам, предоставленным редакцией.